

*Перець Галина Юрївна,
магістр спеціальності «Початкова освіта»,
Гелебранд Ірина Володимирівна,
старший викладач кафедри педагогіки
дошкільної та початкової освіти,
Мукачівський державний університет*

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ «ПЕРЕВИХОВАННЯ»

Сучасні соціально-економічні та політичні проблеми у суспільстві, кризові явища зумовлюють складне матеріальне становище населення України, незадовільні житлово-побутові умови, що у свою чергу породжують несприятливий психологічний клімат у багатьох сім'ях, негативно позначаються на вихованні дітей.

Через несприятливі умови виховання в сім'ї категорію педагогічно занедбаних поповнюють вже молодші школярі. Тому проводити в школі виховну роботу, спрямовану на запобігання педагогічної занедбаності та попередження відхилень у поведінці, необхідно вже з молодшими школярами, корегуючи недоліки виховання у сім'ї та дошкільній установі.

Проблема корекції відхилень у поведінці учнів молодшого шкільного віку стала предметом спеціальних досліджень багатьох учених. Окремі її аспекти розкрито у працях педагогів і психологів Ш. Амонашвілі, А. Анісова, А. Бандури, І. Беха, Л. Виготського, І. Данченко, О. Дорогіної, А. Захарова, Е. Змановської, І. Козубовської, Г. Кумаріної, А. Макаренка, Н. Онищенко, В. Оржеховської, Е. Пономарева, Є. Петухова, М. Рожкова, Г. Товканець, О. Шарапової та ін.

Враховуючи значущість і необхідність осмислення цього поняття, педагогічну занедбаність дітей молодшого шкільного віку розглядаємо як стійкі відхилення від норми в моральній свідомості, поведінці та навчальній діяльності, що є наслідком невихованості дитини і зумовлені байдужим або негативним ставленням до неї, порушенням системи планомірних, цілеспрямованих і ефективних виховних впливів у сім'ї та школі.

Педагогічний словник тлумачить «важковиховуваність» як «свідомий або несвідомий спротив дитини цілеспрямованому педагогічному впливу, викликаний найрізноманітнішими причинами, включаючи педагогічні прорахунки вихователів, батьків, дефекти психічного і соціального розвитку, особливості характеру, інші особистісні характеристики учнів, вихованців, що ускладнюють соціальну адаптацію, засвоєння навчальних предметів та соціальних ролей» [1; с. 498].

Незважаючи на те, що детермінанти відхилень у розвитку особистості та її поведінці багатоаспектні, причини виникнення такого явища коріняться вже у періоді молодшого шкільного віку. Так, видатний український педагог В. Сухомлинський наголошував: «Важкою дитина стає саме в цьому віці – від року до семи-восьми років» [3; с. 515].

«Перевиховання, - як наголошує дослідник М.М. Фіцула, - це спеціальний вид педагогічної діяльності педагогів і учнів, спрямований на подолання недоліків їх особистості, розвиток наявних у неї позитивних якостей і формування на цій основі нових, суспільно значимих корисних рис і властивостей» [4; с.18]. Вихователю доводиться мати справу зі школярами, в яких проявляються лише окремі риси, що суперечать нормам моралі. У таких випадках йдеться не про перевиховання, а про виправлення.

Перевиховання - процес досить складний, тривалий, багатогранний, який має реалізувати певні функції - відновну, компенсаційну, виправну, стимулювальну. Перевиховання ґрунтується на загальних принципах виховання. Однак, у роботі з педагогічно занедбаними дітьми варто акцентувати увагу на принципах, які впливають із соціально-психологічних особливостей цих дітей. Це:

- зв'язок перевиховання з цікавою продуктивною працею;
- організація дитячого колективу;

- опора на досвід важковиховуваних дітей;
- органічне поєднання поваги до вихованців зі сприйнятою системою вимог;
- єдність і систематичність педагогічних впливів на вихованців;
- індивідуальний підхід до вихованця;

• гуманне ставлення до важковиховуваних у процесі перевиховання виходячи з педагогічного постулату: з одного боку, ці діти «важкі», оскільки їм важко подолати ті чи ті соціальні труднощі, а з другого - значні відхилення важковиховуваних від моральних норм поведінки - це своєрідне моральне захворювання, тому ставлення до таких дітей має бути адекватне;

- об'єктивне ставлення до важковиховуваних;
- педагогічний вплив на важковиховуваних дітей необхідно здійснювати в неефективному стані педагога;
- випереджаюче виховання позитивних якостей у важковиховуваних дітей [2; с. 363-364].

У системі виховання підростаючого покоління важливе місце мають займати попереджувальні заходи, які запобігали б масовій появі важковиховуваних дітей. Варто акцентувати увагу на соціальних передумовах попередження появи «важких» дітей, які мають глобальний характер. До них належать:

- організація здорового суспільства в соціальному і психічному плані;
- забезпечення достатньої психолого-педагогічної культури батьків. Ці основи закладаються ще в шкільному віці виходячи з соціальної об'єктивності, що кожна молода людина має бути насамперед відповідальним батьком чи матір'ю, а потім фахівцем певної галузі;
- створення соціально-педагогічних умов для реалізації та задоволення кожною особистістю своїх інтересів і потреб;
- подолання в суспільстві рецидивів насильства, жорстокості, обмеження поширення масової культури низької якості;
- забезпечення високого соціального статусу вчителя в суспільстві.

У роботі з педагогічно занедбаними дітьми нерідко доводиться зустрічатися із досить складними випадками своєрідного «морального захворювання». У таких випадках доводиться вдаватися до педагогічного консилиуму, який передбачає всебічний аналіз причин, що призвели до труднощів у життєдіяльності вихованців, а також особливостей поведінки, визначити шляхи і засоби перевиховання.

Процес перевиховання неоднаково впливає на всіх важковиховуваних учнів: найбільш піддаються йому вихованці, які дуже податливі, а виховний вплив сильний. Слабка дія виховного впливу спостерігається в тому разі, якщо вихованці протидіють йому або ще не здатні позитивно сприймати його. Наслідки впливу виховного середовища залежать також від уміння педагога спиратися на наявний позитивний фонд особистості, уміння залучати її до активної співпраці у своєму виправленні. Крім того, успіх виховного впливу на важковиховуваних учнів залежить від залучення їх до корисної діяльності, забезпечення високого темпу їх життя. Зміст виховної роботи з важковиховуваними учнями має відповідати їх індивідуальним і віковим особливостям, мати високу емоційну насиченість.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С.Гончаренко. - К. : Либідь, 1997.
2. Кузьмінський А. Педагогіка : підручник / А.Кузьмінський, В.Омеляненко. - К. : Знання, 2007.
3. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям // В.О. Сухомлинський. Вибрані твори. В 5-ти т. – К. : Радянська школа, 1977. – Т.3. – 670 с.
4. Фіцула М. Педагогічні проблеми перевиховання учнів / М.Фіцула. – Тернопіль, 1993. – 142 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>